

De betekenis van thuis en mate van plaatsverbondenheid

Een vergelijking van de stad en het platteland in Nederland

Bachelorscriptie Sociale Geografie en Planologie
Faculteit Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

Auteur: Aafke Stadhouders – S2579111

Begeleiders: Prof. dr. D. Strijker & ir. B.M. Boumans

De betekenis van thuis en mate van plaatsverbondenheid

Een vergelijking van de stad en het platteland in Nederland

Illustratie voorpagina: Sukha Amsterdam (2016)

COLOFON

TITEL De betekenis van thuis en mate van plaatsverbondenheid

ONDERTITEL Een vergelijking van de stad en het platteland in Nederland

AUTEUR Aafke Stadhouders
S2579111
a.m.stadhouders@student.rug.nl

OPLEIDING Bachelor Sociale Geografie en Planologie
Faculteit der Ruimtelijke Wetenschappen
Rijksuniversiteit Groningen

BEGELEIDERS Prof. dr. D. Strijker & ir. B.M. Boumans

DATUM Januari 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting en centrale begrippen	5
1. Inleiding	6
1.1 Aanleiding	6
1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag	6
1.3 Leeswijzer	7
2. Theoretische achtergrond	8
2.1 De begrippen <i>thuis</i> en <i>home-making</i>	8
2.2 Het begrip <i>plaatsverbondenheid</i>	9
2.3 Onderscheid tussen de stad en het platteland	10
3. Methodologie	12
3.1 Methode, populatie en steekproef	12
3.2 Dataverzameling	12
3.3 Data-analyse	13
3.3.1. Kwantitatieve analyse	13
3.3.2. Kwalitatieve analyse	13
3.4 Reflectie en ethiek	13
4. Resultaten	15
4.1 Kwantitatieve analyse	15
4.1.1. De betekenis van <i>thuis</i>	16
4.1.2. Het creëren van <i>thuis</i>	18
4.1.3. Mate van <i>plaatsverbondenheid</i>	19
4.2 Thematische analyse van mental maps en toelichtingen	21
5. Conclusies en aanbevelingen	22
5.1 Conclusies	22
5.2 Aanbevelingen	23
Literatuurlijst	24
Bijlagen	26
1. Conceptueel model	26
2. De enquête	27
3. Mental map format	30
4. Verzamelde mental maps	31
5. Getranscribeerde en gecodeerde mental map toelichtingen	33
6. Coderingstabel	34

Samenvatting

Welzijn wordt veelal ervaren in relatie tot bepaalde plaatsen en omgevingsaspecten. Mede om die relatie is het van belang plaats gerelateerde concepten *thuis* en *plaatsverbondenheid* van burgers goed in kaart te hebben. Uit literatuur blijkt dat er diversiteit en variabiliteit bestaat in de betekenis van *thuis* en *plaatsverbondenheid*. Om deze reden is het relevant vervolgonderzoek te doen naar verschillende geografische contexten, zoals de stad en het platteland. Het doel van dit onderzoek is om inzicht te verkrijgen in welke verschillen tussen stedelingen en plattelanders er te vinden en te verklaren zijn wat betreft de concepten *thuis* en *plaatsverbondenheid*. De volgende centrale vraag is voor dit onderzoek geformuleerd: *'In hoeverre verschillen de betekenis van thuis en mate van plaatsverbondenheid voor stedelingen en plattelanders en wat zijn mogelijke verklaringen voor deze verschillen?'* Antwoord op deze vraag wordt gevonden met behulp van Mixed Methods gevormd door literatuuronderzoek, enquêtes en mental maps. Uit de significante resultaten valt af te leiden dat de betekenis van *thuis* voor plattelanders meer bepaald wordt door 'hoe *thuis* er uit ziet', dan voor stedelingen. Verder voelen stedelingen zich significant meer verbonden met de plaats waar ze wonen dan plattelanders. Stedelingen laten eveneens hun eigen identiteit meer bepalen door de plaats waar ze wonen. De invloed van sociale relaties is niet significant. Gebaseerd op de drie bovengenoemde indicatoren, kan worden geconcludeerd dat de mate van *plaatsverbondenheid* die stedelingen ervaren gemiddeld hoger is dan van plattelanders.

Centrale begrippen: *Thuis*, home-making, *plaatsverbondenheid*, stad, platteland, Mixed Methods.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Binnen verschillende Westelijke overheden is in recente jaren meer politieke aandacht voor het welzijn van burgers (Conradson, 2012). Het welzijn wordt steeds meer gezien als beleidsconcept, dat binnen democratische overheden wordt gesteld als een ultiem doel van politiek ingrijpen (NEF, 2004). Naast welzijn speelt ook het concept *plaats* een grote rol binnen de politiek. Het proces van 'place-shaping' is een rol gaan spelen in het beleid van voornamelijk decentrale overheidsinstanties (Steuer & Marks, 2008). Panelli & Tipa (2007, 2009) tonen met onderzoek aan dat welzijn eigenlijk altijd wordt ervaren in relatie tot bepaalde plaatsen en omgevingsaspecten. Het is daarom van politiek belang uit te zoeken wat plaatsen voor burgers betekenen en wat mogelijke relaties zijn tussen de concepten welzijn en plaats (Atkinson et al., 2012). Zoals boven genoemd, stelt de overheid zich medeverantwoordelijk voor het welzijn van haar burgers. Echter negeren beleidsmakers (in Engeland, maar ook in andere landen) volgens Jack (2012) het belang van de verbondenheid die burgers hebben met plaatsen, voor het vormen van een persoonlijke identiteit. Jack (2012) stelt dat het negeren van een invloedrijk concept als *plaatsverbondenheid* op de persoonlijke ontwikkeling, een tekortkoming is van de politiek.

Het geografische concept *thuis* heeft een centrale plaats in het leven van veel burgers (Blunt & Varley, 2004). Ook dit concept kan in verband worden gebracht met het welzijn van burgers. Voor welzijn is de leefomgeving namelijk een bepalende factor (Smith, 1973 in Atkinson et al., 2012). Binnen bestaande literatuur wordt ook het politieke belang rondom het concept *thuis* erkend (Blunt & Varley, 2004). Baker (2013) stelt dat het home-making proces voor een gebied met een hoge bevolkingsdichtheid, afwijkt van het algemene home-making proces. Door de gevonden diversiteit en variabiliteit in het home-making proces en het concept *thuis*, is het relevant vervolgonderzoek te doen naar verschillende geografische contexten. Onderzoek naar wat de verschillen in het home-making proces en het concept *thuis* zijn, kan relevant zijn voor bijvoorbeeld een specifieke planningsstrategie van overheidsinstanties (Baker, 2013).

1.2 Doelstelling en onderzoeksvraag

Met dit onderzoek wordt geprobeerd om aan de hand van bestaande wetenschappelijke literatuur en eigen empirisch onderzoek inzicht te verkrijgen in welke verschillen tussen stedelingen en plattelanders er te vinden en te verklaren zijn wat betreft de concepten *thuis* en *plaatsverbondenheid*. Daarom is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: *'In hoeverre verschillen de betekenis van thuis en mate van plaatsverbondenheid voor stedelingen en plattelanders en wat zijn mogelijke verklaringen voor deze verschillen?'*

Geprobeerd wordt om de hoofdvraag met behulp van een aantal deelvragen te beantwoorden:

1. Wat zijn de verschillen in de betekenis van *thuis* voor burgers uit de stad en van het platteland?
2. Welke verklaringen worden er gevonden voor de verschillen in de betekenis van *thuis*?
3. In hoeverre verschilt de mate van *plaatsverbondenheid* voor burgers uit de stad en van het platteland?
4. Welke verklaringen worden er gevonden voor de verschillen in mate van *plaatsverbondenheid*?

1.3 Leeswijzer

De theoretische achtergrond van het onderzoek vormt hoofdstuk 2. Hier wordt beknopt beschreven wat er tot nu toe is gepubliceerd over *thuis*, *plaatsverbondenheid* en home-making. In hoofdstuk 3 wordt de methodologie van dit onderzoek toegelicht, zowel de onderzoeks- als analysemethoden komen hier aan bod. Vervolgens worden in hoofdstuk 4 de onderzoeksresultaten uitgewerkt en besproken. Verschillen, en mogelijke verklaringen voor verschillen, tussen stad en platteland wat betreft de betekenis van *thuis* en de mate van *plaatsverbondenheid* komen hier ter sprake. In hoofdstuk 5 wordt geprobeerd om antwoord te geven op de hoofdvraag door conclusies te trekken. Eveneens worden er aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

2. Theoretische achtergrond

2.1 De begrippen *thuis* en home-making

Thuis is een geografisch concept dat de relaties tussen plaats, ruimte, schaal, identiteit en macht benadrukt. Verder is het een plaats en een geografische omgeving waar we wonen, maar meer dan dat is *thuis* een idee en een denkbeeld dat beïnvloed wordt door gevoelens. *Thuis* is een complex en veelzijdig geografisch concept. In de meest simpele omschrijving is *thuis* een locatie én verschillende gevoelens en culturele betekenissen (Blunt & Dowling, 2006). Een huis is een onderdeel van *thuis*, een concept dat verder gedefinieerd wordt door complexe sociaal-ruimtelijke relaties, emoties, sociale relaties, herinneringen, dagelijkse bezigheden en levenservaring (Blunt & Dowling, 2006; Blunt, 2005; Hayward, 1982, in Aziz & Ahmed, 2012). Aan het idee van *thuis* dat in de vorige alinea geschetst is, wordt door Blunt & Varley (2004, p.3) de volgende definitie gekoppeld: “home as a space of belonging and alienation, intimacy and violence, desire and fear, the home is invested with meanings, emotions, experiences and relationships that lie at the heart of human life.” Deze definitie laat opnieuw zien dat *thuis* beïnvloed en gevormd wordt door gebeurtenissen, ervaringen en relaties. Deze aspecten zijn per persoon verschillend en afhankelijk van karaktereigenschappen. De betekenissen van *thuis* die respondenten in dit onderzoek geven worden ingedeeld in vijf categorieën gebaseerd op onderzoek van Blunt & Varley (2004) en Haartsen et al. (2003). De vijf categorieën zijn: de socio-economisch functionele associatie, visueel-figuratieve associatie, sociaal-culturele associatie, emotionele associatie en de geografische associatie.

Vanuit studies georiënteerd op woonsituaties, zijn studies naar de betekenis van *thuis* ontstaan. Drie fundamentele onderzoeken gericht op de emoties, gevoelens en betekenissen van *thuis* wijzen uit dat *thuis* vaak bescherming biedt, waardoor mensen zich er veilig en een middelpunt voelen. De expressie van iemands eigen identiteit komt vaak *thuis* ook tot uiting (Depres, 1991 in Blunt & Dowling, 2006; Somerville, 1992; Mallet, 2004; Blunt & Varley, 2004). Verder is het van belang vast te stellen dat de betekenis van *thuis* beïnvloed wordt door geslacht, leeftijd, sociaaleconomische positie en etniciteit (Mallet, 2004; Blunt & Dowling, 2006). In een eerdere publicatie van Blunt (2005) stelt zij dat ook culturen verschillende invloeden hebben op de betekenis van *thuis*. De relatie tussen *thuis* als locatie en als culturele betekenis is essentieel voor het begrijpen van de betekenis van *thuis*. Hammond (2004, in Blunt & Dowling, 2006) stelt dat *thuis* een conceptuele en emotionele ruimte is, waar cultuur invloed op uitoefent. Deze bevinding geeft aan dat het relevant kan zijn te kijken naar verschillen tussen burgers die leven binnen de cultuur in de stad of op het platteland. Het idee dat plattelanders en stedelingen twee verschillende sociale groepen zijn en dat er een stedelijke cultuur en plattelandscultuur bestaat wordt bevestigd door verschillende wetenschappelijke bronnen (Hartley, 2004; Slama, 2004; Turley, 2016). Wellicht hebben beide culturen, de stedelijke- en plattelandscultuur, een andere invloed op de betekenis van *thuis*.

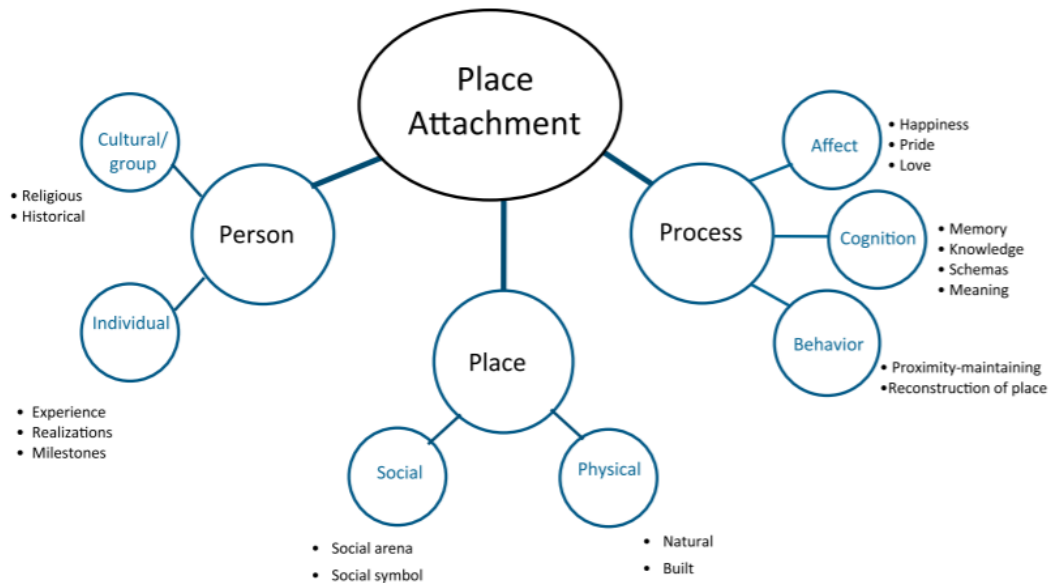
Indien gekeken wordt naar de definitie van *thuis*, is het ook relevant uit te zoeken hoe *thuis* ontstaat en gevormd wordt. Wellicht hebben verschillen in het proces van home-making invloed op de uiteindelijke betekenis van *thuis*. Het proces van home-making blijkt geen rechtlijnig proces en varieert per persoon en per cultuur (Dayaratne & Kellett, 2008). Het home-making proces vindt vaak plaats met behulp van het gebruik van de ruimte, routine activiteiten, sociale interactie en relaties en sociale controle. Verder spelen ook het persoonlijk maken, herinneringen, geschiedenis, ervaringen, comfort, sociale ondersteuning en onderhoud een rol bij het creëren van een *thuis* (Aziz & Ahmed,

2012; Dayaratne & Kellett, 2008). Tijdens het home-making proces evalueren mensen hun eigen identiteit, hun integratie in de fysieke ruimte en binnen de gemeenschap. Een *thuis* wordt daarom niet alleen gevormd door het uiten van eigen identiteit, maar ook door het erkennen en integreren in de identiteit van de sociale en fysieke omgeving (Aziz & Ahmed, 2012). Deze uitleg wordt binnen dit onderzoek als definitie van *home-making* gehanteerd. Tot slot is het belangrijk te vermelden dat home-making een proces is dat continu door blijft gaan. Het is geen fenomeen dat een duidelijk begin en eind heeft. Home-making blijft zich ontwikkelen onder invloed van elke gebeurtenis die van belang is voor het gevoel van *thuis* (Dayaratne & Kellett, 2008).

2.2 Het begrip *plaatsverbondenheid*

In de aanleiding van dit onderzoek (hoofdstuk 1.1) werd reeds duidelijk dat *plaatsverbondenheid* invloed heeft op de ontwikkeling van identiteit. Hay (1998) bevestigt deze invloed en stelt dat verbondenheid met een plaats kan dienen als een anker voor iemands identiteit. Verbondenheid met een *plaats* is een onderdeel van het home-making mechanisme. In hoeverre iemand zich *thuis* voelt op een bepaalde plaats en er tevreden is, hangt gedeeltelijk af van hoe verbonden iemand zich voelt met die locatie (Aziz & Ahmed, 2012). *Plaats* kan worden gezien als een duidelijk afgebakend geografisch gebied dat wordt gevormd door zowel fysieke aspecten als sociale banden en relaties die er ontstaan (Altmann & Low, 1992 in Cheshire et al., 2013). De verbondenheid die iemand voelt met een *plaats*, kan worden aangeduid als *plaatsverbondenheid*. Deze verbondenheid wordt bepaald door de persoon zelf (plaats identiteit en afhankelijkheid), de gemeenschap (sociale binding) en de omgeving (binding met de natuur) (Raymond et al., 2010).

Figuur 1 vormt een opsomming van allerlei factoren die *plaatsverbondenheid* volgens Scannell & Gifford (2010) toelichten. Naast de dimensies van persoon en plaats, is *plaatsverbondenheid* verbonden met psychologische processen. Hieruit kan worden afgeleid dat het gevoel van verbondenheid zich ontwikkelt en verandert door de tijd heen. Mogelijk is de *plaatsverbondenheid* van een nieuwkomer anders dan voor een lokaal persoon binnen een bepaalde omgeving (Rubinstein & Parmelee, 1992). Een volgend belangrijk kenmerk is dat de verbondenheid wordt ervaren op verschillende schaalniveaus. Zowel sociale- als fysieke plaatsen die verbondenheid beïnvloeden, kunnen variëren in schaal (Scannell & Gifford, 2010; Hidalgo & Hernandez, 2001). In figuur 1 is te zien dat culturele groepen invloed hebben op *plaatsverbondenheid*. Eerder is al gebleken dat stedelijke- en plattelandscultuur vaak van elkaar worden gescheiden in de literatuur (Slama, 2004; Turley, 2016). Mogelijk hebben deze twee culturen een andere mate en soort van *plaatsverbondenheid*. Niet alleen cultuur, maar ook leeftijd en geslacht hebben invloed op hoe iemand zich verbindt met een plaats (Hay, 1998; Blunt & Dowling, 2006). Uit onderzoek van Hay (1998) bleek dat de mate van *plaatsverbondenheid* toeneemt wanneer iemand ouder is. De kwaliteit en sterkte van deze vorm van verbondenheid kan onder volwassenen sterk verschillen. In bepaalde gevallen bestaan er geen of zelfs negatieve gevoelens over plaatsen. Voor sommige mensen definiëren jeugdige plekken hun identiteit sterk. Voor anderen heeft de verbondenheid met plaatsen weinig invloed op het gevoel rondom de eigen persoon. Studies wijzen tot nu toe uit dat er onduidelijkheid blijft bestaan over de uitleg hoe verschillen in de mate en soorten *plaatsverbondenheid* ontstaan (Morgan, 2010).

Figuur 1: Omschrijving plaatsverbondenheid (Scannell & Gifford, 2010)

2.3 Onderscheid tussen de stad en het platteland

Om de populatie te kunnen verdelen in twee groepen, stedelingen en plattelanders, is het belangrijk een definitie te geven van de stad en het platteland. Naar aanleiding van het cultureel geografische thema van de hoofdvraag en het idee dat de betekenis *thuis* en *plaatsverbondenheid* afhankelijk zijn van individuele karakteristieken en de eigen perceptie, worden de stad en het platteland voor dit onderzoek onder andere benaderd als een sociale representatie en -constructie. De theorie van de sociale representatie houdt in dat de hele wereld eigenlijk een product is van wat mensen denken (Sinatra & Pintrich, 2003). De sociale representatie wordt gevormd door de symbolen, kenmerken en beelden die mensen hebben wanneer zij bijvoorbeeld aan het platteland denken. Deze benadering zorgt voor een flexibele definitie (Woods, 2005). Als de stad en het platteland worden benaderd via de sociale representatie theorie, komen definities tot stand door middel van *sociale constructies*. Stad en platteland worden hierdoor gedefinieerd door de manier waarop mensen zichzelf, plaatsen, objecten of ideeën een identiteit geven door er eigenschappen aan te linken die vooral sociaal, cultureel en ideologisch zijn. Een *sociale constructie* bestaat alleen wanneer mensen zich voorstellen en inbeelden dat het bestaat (Woods, 2005).

Vanuit de huidige literatuur is naar voren gekomen, dat *plaatsverbondenheid* en *thuis* belangrijke factoren zijn voor het welzijn van burgers (Atkinson et al, 2012; Panelli & Tipa, 2007; Jack, 2012). Het is aan de overheid om dit te erkennen en ter harte te nemen (Jack, 2012). Met het plannen van de leefomgeving heeft deze instantie namelijk invloed op het welzijn van burgers (Smith, 1973 in Atkinson, 2012). Om succesvolle ruimtelijke ordening uit te voeren, kan het van belang zijn te weten waarom bepaalde groepen zich juist wel of niet met een plaats verbonden voelen en welke factoren meespelen in het feit of men zich er wel of niet *thuis* voelt. Uit figuur 1 blijkt dat specifieke verschillen in de mate van *plaatsverbondenheid* kunnen ontstaan door veel verschillende factoren (Scannell & Gifford, 2010). Tot nu toe is voornamelijk onderzoek gedaan naar specifieke doelgroepen en leeftijdscategorieën (Baker, 2013; Jack, 2012; Panelli & Tipa, 2007).

De betekenissen van *thuis* en mate van *plaatsverbondenheid* beïnvloeden elkaar en zijn beide onderhevig aan de invloeden van verschillende sociale groepen en culturen. Daarom lijkt de vergelijking van de stad en het platteland een gegronde keuze. Het onderscheid tussen stedelingen en plattelanders in Nederland binnen één onderzoek is nog niet eerder gemaakt en onderzocht op dit gebied. In bijlage 1 wordt met het conceptueel model een duidelijke opzet van dit onderzoek gepresenteerd.

3. Methodologie

3.1 Methode en populatie

Voor dit bachelorproject wordt gebruik gemaakt van zowel een kwalitatieve als kwantitatieve onderzoeksmethode, ook wel 'mixed methods' genoemd (Teddlie & Tashakkori, 2009). Met Mixed Methods is het mogelijk om zowel statistische- als een verdiepende thematische analyse uit te voeren (Tashakkori & Teddlie, 2003 in Teddlie & Tashakkori, 2009).

De populatie van dit onderzoek zijn alle burgers van Nederland woonachtig in de stad of op het platteland. Met behulp van de omgevingsadressendichtheid van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2006) is de populatie afgebakend. Burgers woonachtig in gemeenten met stedelijkheidsklasse 1 wonen in de stad en zijn binnen dit onderzoek 'stedelingen'. Deze populatie bestaat op 31 december 2015 volgens het CBS (2016) uit 3.624.797 burgers. Burgers woonachtig in gemeenten met stedelijkheidsklasse 5, zijn binnen dit onderzoek de 'plattelanders' (CBS, 2006; CBS, 2015). De totale populatie van gemeenten met stedelijkheidsklasse 5 is op 31 december 2015 volgens het CBS (2016) 1.491.235 burgers. Hiermee woont 71% van de populatie in de stad en 29% op het platteland.

3.2 Dataverzameling

Een enquête is geschikt om de perceptie en ruimtelijke interactie van participanten met betrekking tot bepaalde concepten en thema's te achterhalen (McLafferty, 2010). De enquête van dit onderzoek (Bijlage 2) is verspreid onder het algemene publiek, verdeeld over burgers uit de stad en van het platteland. De respondenten zijn op straat en tijdens een bijeenkomst van LTO (Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland) face-to-face benaderd. Deze werkwijze zorgt voor een goede beantwoording van de enquête en hoge respons (McLafferty, 2010). De stedelijke respondenten komen uit Amsterdam, Utrecht en Groningen. Er is gekozen voor deze drie steden omdat de bereikbaarheid goed is en ze alle drie in een ander deel van het land liggen. Om respondenten van het platteland te vinden zijn een aantal gemeenten met stedelijkheidsklasse 5 bezocht en een bijeenkomst van LTO Noord op 22 november 2016.

Door gesloten én open vragen te stellen, zijn zowel kwantitatieve data als kwalitatieve data verzameld (McLafferty, 2010). Er is ook informatie verzameld over geslacht, leeftijd en of iemand een lokale bewoner of nieuwkomer is in de huidige gemeente. Alle drie de karakteristieken kunnen perspectieven op *plaatsverbondenheid* en *thuis* beïnvloeden (Mallet, 2004; Blunt & Dowling, 2006; Zwiers et al., 2016). De mate van *plaatsverbondenheid* wordt gemeten als ratio variabele. De verschillen tussen de numerieke uitkomsten zijn op deze manier van betekenis omdat er daadwerkelijke verschillen kunnen worden geïnterpreteerd. De betekenis van *thuis* wordt achterhaald met behulp van een open vraag. Het vooraf vaststellen van categorieën zou leiden tot voorgeprogrammeerde antwoorden en het verlies van informatie (McLafferty, 2010). De definitie van *thuis* is namelijk geen vastomlijnd idee (Blunt & Dowling, 2006).

Mental maps zijn een kwalitatieve aanvulling op de data die met de enquête verzameld worden. Mental mapping blijkt een effectieve methode om een gedetailleerd beeld te krijgen van de relatie tussen mens en plaats (Zwiers et al., 2016). Een mondelinge toelichting helpt om de betekenis van het getekende te verduidelijken. Deze mondelinge toelichtingen elimineren tevens het kritiekpunt over de invloed van variërende vaardigheden van respondenten om een kaart te tekenen.

Naast het verzamelen van primaire data is literatuuronderzoek gedaan, waardoor de gevonden primaire data vergeleken kunnen worden met bestaande theorieën.

3.3 Data-analyse

3.3.1. Kwantitatieve analyse

De enquête levert verschillende variabelen op waarmee statistische analyse uitgevoerd kan worden. De mate van *plaatsverbondenheid* wordt gemeten via een schaal van 0 tot 100 (procent), wat resulteert in een ordinale variabele. Om *thuis* te definiëren wordt respondenten gevraagd om vier trefwoorden op te schrijven die voor hen de betekenis van *thuis* weergeven. Om de verschillen wat betreft de betekenis van *thuis* voor mensen uit de stad en van het platteland vast te stellen, moet worden gekeken of er een verband bestaat tussen de variabele ‘woonachtig in stad óf op platteland’ én de trefwoorden gegeven voor de betekenis van *thuis*. De trefwoorden worden geplaatst in de categorieën gebaseerd op Haartsen et al. (2003) en Blunt & Varley (2004), die eerder zijn genoemd in hoofdstuk 2. Om de validiteit van het onderzoek te versterken worden de trefwoorden niet alleen door de onderzoeker in categorieën geplaatst maar wordt dit eveneens gedaan door twee medestudenten. De betrouwbaarheid van de indeling is hiermee vergroot, maar zal nooit honderd procent zijn omdat de onderzoeker niet volledig na kan gaan hoe de respondent ieder trefwoord bedoeld heeft.

Om verbanden en verschillen tussen gemiddelden van groepen (stad en platteland) vast te stellen worden met SPSS meervoudige logistische en lineaire regressies uitgevoerd. Op deze wijze kan ook de invloed van andere karakteristieken (leeftijd, geslacht en lokaal/nieuwkomer) worden meegewogen. Alle toetsuitkomsten worden in eerste instantie beoordeeld met een significantieniveau van 5%. In enkele gevallen wordt echter gekeken naar een niveau van 10%. In het geval van dit onderzoek, met een klein aantal cases, is het niet ongebruikelijk een groter betrouwbaarheidsinterval te hanteren. De uitkomsten kunnen nog steeds als waarschijnlijk worden aangenomen (Troch, 2001).

3.3.2. Kwalitatieve analyse

Het analyseren van de mental maps gebeurt door ze te bestuderen en met behulp van de geluidsfragmenten te interpreteren. De opgenomen toelichtingen zijn getranscribeerd (Bijlage 5) en gecodeerd. Gebaseerd op literatuur zijn de codes van tevoren bepaald (Bijlage 6). Na het coderen worden overeenkomsten en verschillen tussen de mental maps vastgesteld.

3.4 Reflectie en ethiek

Culturele concepten spelen in dit onderzoek een rol. De thema's *plaatsverbondenheid* en *thuis* zijn persoonlijke thema's. Om deze reden is het belangrijk vertrouwelijk om te gaan met de verkregen informatie (Hay, 2010). De privacy van de respondenten is om dezelfde reden ook belangrijk (Hay, 2010). De face-to-face afname van de enquête heeft zoals verwacht geleid tot een hoge respons en goede beantwoording van de enquête. Tijdens de afname bleek wel dat een relatief groot deel van de respondenten er de voorkeur aan gaf om de enquête door de onderzoeker in te laten vullen. Dit heeft lichte invloed op de anonimiteit van de respondent en mogelijk ook op de eerlijkheid van hun antwoorden.

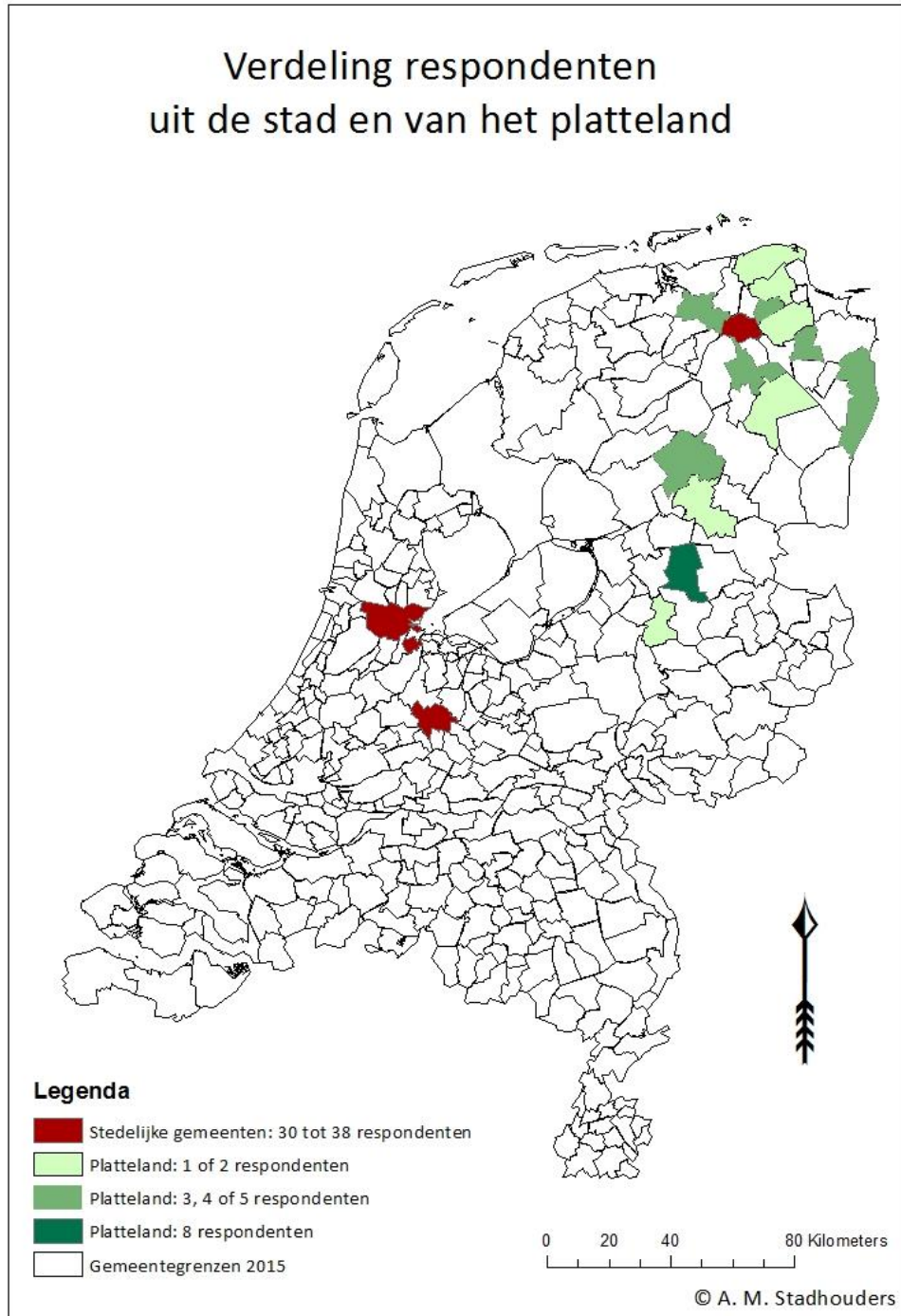
Om anonimiteit van respondenten verder te garanderen, wordt alleen het numerieke deel van de postcodes van respondenten verzameld. De twee laatste vragen van de enquête, waar mogelijk een e-mailadres wordt ingevuld, zijn afgedrukt op een tweede A4 dat kan worden losgescheurd (Bijlage 2). Op deze wijze zijn zowel de anonimiteit als de transparantie binnen het onderzoek gewaarborgd. Respondenten blijven anoniem maar hebben de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de verwerking van hun gegevens en de resultaten van het onderzoek.

Tijdens het verzamelen van de enquêtes is de onderzoeker tegen een aantal zaken aangelopen. Op de dag van enquêteren in Amsterdam was het regenachtig. Als gevolg hiervan verliep het moeizaam om mensen op straat aan te spreken. Tijdens het enquêteren in Utrecht heeft de onderzoeker ondervonden dat het moeilijk was een plaats te vinden in de binnenstad waar geen straatverkopers rondliepen. Veel mogelijke respondenten leken in de veronderstelling dat de onderzoeker één van de vele verkopers op straat was. Tot slot ging een eerste afspraak met boerenorganisatie LTO Noord niet door. Tijdens een nieuwe afspraak bij een volgende bijeenkomst van de organisatie in Winschoten zijn de enquêtes alsnog verzameld. Wat betreft de mental maps is ondervonden dat het thema *thuis* lastig in tekeningen uit te drukken is. Omdat het thema niet alleen maar ruimtelijk is, maar ook emotioneel en cultureel, bleek tijdens gesprek met de respondenten dat zij moeite hadden met het visualiseren van hun gevoelens en gedachten. Daarnaast is er door het kleine aantal mental maps dat verzameld is, alleen een anekdotische analyse mogelijk.

4. Resultaten

4.1 Kwantitatieve analyse

De rood gekleurde stedelijke gemeenten en de groene plattelandsgemeenten waar enquêtes zijn afgenomen worden in figuur 2 weergegeven. Tabel 1 geeft vervolgens een aantal karakteristieken van de verzamelde data weer. De verhouding van 102 respondenten uit de stad en 43 van het platteland is een juiste afspiegeling van de Nederlandse populatie.

Figuur 2: Geografische verdeling van respondenten

	Aantal respondenten	Gemiddelde leeftijd	Aantal mannen	Aantal vrouwen	Aantal lokale bewoners (> 15 jaar in huidige gemeente)	Aantal nieuwkomers (≤ 15 jaar in huidige gemeente)
Stedelingen	102 (70,3%)	33 jaar	43	59	22	80
Plattelanders	43 (29,7%)	48 jaar	21	22	32	11
Totale groep	145 (100%)	37 jaar	64	81	54	91

Tabel 1: Numerieke gegevens van de respondenten

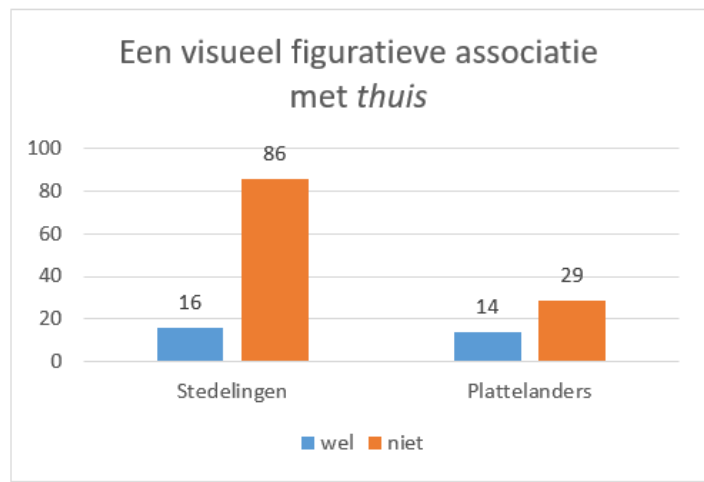
In het theoretisch kader is beschreven dat de stad en het platteland eveneens als sociale representatie benaderd kunnen worden. Om deze reden is alle respondenten gevraagd om, naast hun postcode, aan te geven of ze in de stad of op het platteland woonachtig zijn. Met SPSS is de correlatie tussen de ingevulde sociale representatie (stad/platteland) en de definitie volgens de omgevingsadressendichtheid van het CBS (2006) gemeten. De correlatie tussen de twee gemeten benaderingen blijkt 1 te zijn, wat inhoudt dat de twee variabelen een perfect positieve samenhang met elkaar hebben. Elke respondent die aangaf in de stad te wonen, vulde een stedelijke postcode in en elke respondent die aangaf op het platteland te wonen gaf een postcode van het platteland. Dit wetende wordt er voor de verdere statistische analyse geen onderscheid meer gemaakt tussen de sociale representatie en de cijfermatige benadering van de stad en het platteland.

4.1.1. De betekenis van thuis

In de theoretische achtergrond staat beschreven dat de betekenis van *thuis* beïnvloed wordt door cultuur en dat stedelingen en plattelanders beide tot een andere culturele groep behoren. Daarom wordt gekeken of er verbanden bestaan tussen het wonen in de stad (stedeling) of op het platteland (plattelander) enerzijds en het benoemen van een specifieke associatie categorie anderzijds. Vervolgens is met een logistische regressie gekeken naar de mogelijke invloed van leeftijd, geslacht en of iemand een lokale bewoner (> 15 jaar woonachtig in de huidige gemeente) of een nieuwkomer is (≤ 15 jaar woonachtig in de huidige gemeente) (Blunt & Dowling, 2006).

Als eerste blijkt er geen verband te zijn tussen het zijn van stedeling of plattelander en het invullen van een trefwoord in de socio-economisch functionele, de sociaal-culturele of de geografische categorie. Ook leeftijd, geslacht en het zijn van een lokale bewoner of nieuwkomer blijken geen duidelijke invloed te hebben. Voor de geografische categorie geldt wel dat iemand die ouder wordt een steeds kleinere kans (afname van 4% per jaar) heeft om een geografisch gerelateerd trefwoord op te schrijven.

Zoals Hammond (2004, in Blunt & Dowling, 2006) eerder stelde is er wel een significant verschil tussen respondenten uit de stad en van het platteland wat betreft het noemen van een visueel-figuratief trefwoord (0,022). Naar verhouding noemen respondenten van het platteland meer visueel-figuratieve associaties dan mensen uit de stad (zie figuur 3). Uit de logistische regressie blijkt dat de kans dat iemand van het platteland een visueel-figuratieve associatie

Figuur 3: De visueel-figuratieve associatie met thuis

opschrijft 2,860 keer zo groot is dan voor iemand uit de stad. De logistische regressie toont aan dat de invloed van leeftijd, geslacht en het zijn van lokale bewoner of nieuwkomer alle drie geen significante invloed hebben.

Uit een logistische regressie blijkt dat er geen verband is tussen stedelingen en plattelanders wat betreft het invullen van de emotionele categorie. Ook leeftijd en of iemand lokale bewoner of nieuwkomer is heeft geen significante invloed. Wat betreft geslacht, blijken vrouwen significant meer kans te hebben een emotioneel trefwoord (0,028) in te vullen. De kans dat een vrouw iets emotioneels invult is 3,294 keer zo groot als bij een man. Deze bevinding komt overeen met het idee van Mallet (2004) en Blunt & Dowling (2006) dat geslacht invloed heeft op de betekenis van *thuis*.

Los van de mogelijke verbanden tussen stedelingen en plattelanders enerzijds en de uit literatuur afgeleide categorieën anderzijds, is er ook geturfd om te kijken welke specifieke trefwoorden het meest genoemd zijn door de twee verschillende subgroepen. In tabel 2 is de top vijf voor zowel de stedelingen als plattelanders weergegeven.

Top 5 trefwoorden	Stad (aantal keer genoemd)	Platteland
1.	Gezelligheid / Veiligheid (beide 36)	Familie (20)
2.	Familie (24)	Veiligheid (18)
3.	Rust (23)	Rust (12)
4.	Warmte / vrienden (beide 22)	Geborgenheid (9)
5.	Eigen plek (20)	Gezelligheid / vrienden (beide 8)

Tabel 2: Meest genoemde trefwoorden voor de betekenis van *thuis*

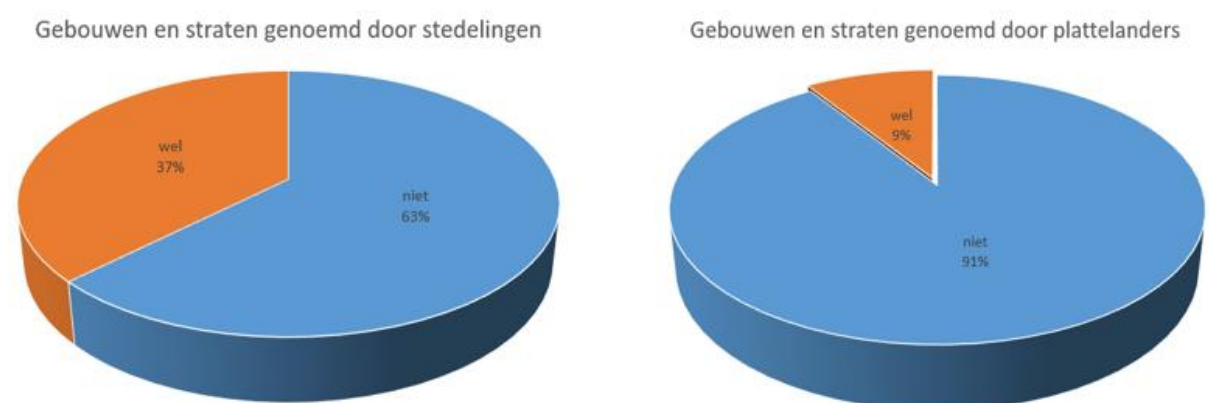
Opvallend is het begrip gezelligheid. Dit begrip staat in de lijst van stedelingen op een gedeelde nummer één omdat het 36 keer genoemd is, terwijl het in de top 5 van het platteland op plek vijf eindigt. Los van de top 5, vullen stedelingen levendigheid, anonimiteit, tolerantie en diversiteit in terwijl plattelanders tegengestelde trefwoorden als ons kent ons en sociale veiligheid noteren. Verder wordt cultuur door stedelingen tien keer genoemd en door plattelanders niet terwijl natuur door plattelanders vier keer genoemd wordt en door stedelingen niet. Dit kan eveneens worden gezien als een bevestiging van de gevonden theorie aangaande de betekenis van *thuis*.

4.1.2. Het creëren van thuis

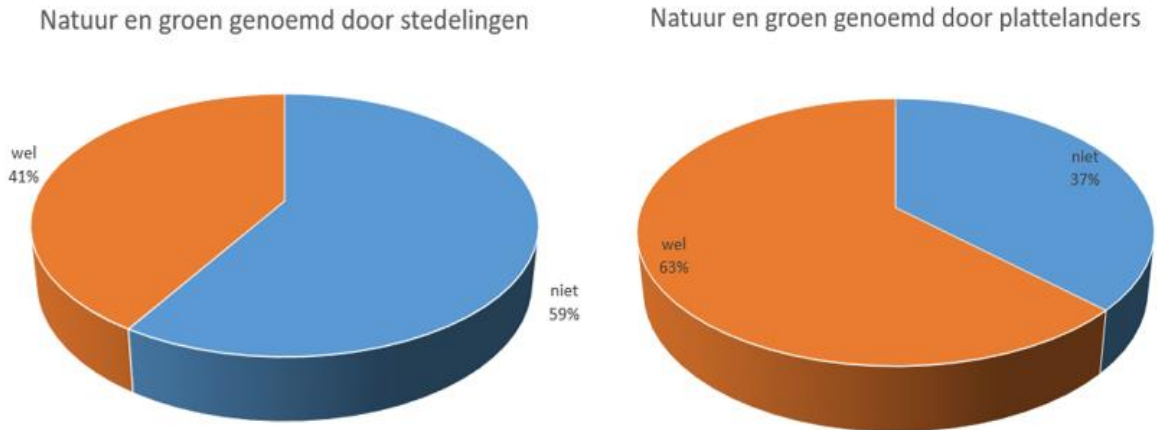
Nu vastgesteld is dat de betekenis van *thuis* wat betreft de visueel-figuratieve associatie voor de stad en het platteland anders is, is het zinvol te kijken naar aspecten die dit verschil mogelijk verklaren. Dayaratne & Kellett (2008) stelden eerder al dat cultuur een rol speelt in het home-making proces. Mogelijk spelen andere aspecten een rol bij het creëren van *thuis* voor burgers met enerzijds een stedelijke cultuur en anderzijds een plattelandscultuur. De twee groepen worden met elkaar vergeleken wat betreft de aspecten die eerder in de theoretische achtergrond besproken zijn. Uit meervoudige logistische regressies blijkt dat het aankruisen van de volgende aspecten geen verband houdt met het wonen in de stad of op het platteland: het huis persoonlijk maken, verbouwen/onderhouden, familie, veiligheid/privacy, werkrelaties, de geschiedenis en dagelijkse activiteiten.

Het aspect van vrienden/kennissen blijkt voor stedelingen wel significant belangrijker voor het creëren van *thuis* dan voor plattelanders (0,038). Zoals in figuur 4 zichtbaar wordt geeft 76% van de stedeling aan dat vrienden/kennissen een rol spelen bij het creëren van *thuis*, ten opzichte van 55% van de plattelanders. Geslacht speelt ook een significante rol (0,049). De kans dat vrouwen vrienden/kennissen aankruisen is 2,149 keer groter dan mannen.

Gebouwen en straten blijkt voor stedelingen ook een significant grotere rol te spelen dan voor plattelanders ($p = 0,002$). Deze bevinding wordt zichtbaar in figuur 4. Daar tegenover staat dat de 'aanwezigheid van natuur/groen in de omgeving' door plattelanders juist significant meer wordt aangekruist dan door stedelingen, op een significantieniveau van 10% (zie figuur 5). De kans dat iemand van het platteland 'natuur/groen' aangeeft is 2,388 keer groter dan dat iemand uit de stad dit doet. Uit de regressie blijkt verder dat ook leeftijd en geslacht invloed hebben op dit aspect. Per jaar ouder neemt de kans van aankruisen van natuur/groen met 4% af. Het effect van geslacht is dat vrouwen 3,118 keer meer kans hebben om de aanwezigheid van groen/natuur aan te kruisen dan mannen. Op een significantieniveau van 5% was het verband, onder invloed van leeftijd, geslacht en het zijn van lokale bewoner of nieuwkomer niet meer significant.

Figuur 4: Gebouwen en straten genoemd als onderdeel van het home-making proces

Figuur 5: Natuur en groen genoemd als onderdeel van het home-making proces

Uit de meervoudige logistische regressie blijken herinneringen bij het creëren van thuis een grotere rol te spelen voor stedelingen dan voor plattelanders (0,006). Dit houdt in dat de kans dat iemand uit de stad herinneringen aankruist 1,366 keer zo groot is dan dat iemand van het platteland dit doet. Ook geslacht speelt een significante rol wanneer het gaat om het wel of niet aankruisen van herinneringen. De kans dat ‘herinneringen’ aangekruist wordt is 2,297 keer zo groot voor vrouwen dan voor mannen.

Uit de bovenstaande analyse blijkt dat voor vier van de elf aspecten die zijn afgeleid uit onderzoek van Aziz & Ahmed (2012) en Dayaratne & Kellett (2008), een significant verschil tussen stedelingen en plattelanders gevonden is.

4.1.3. Mate van plaatsverbondenheid

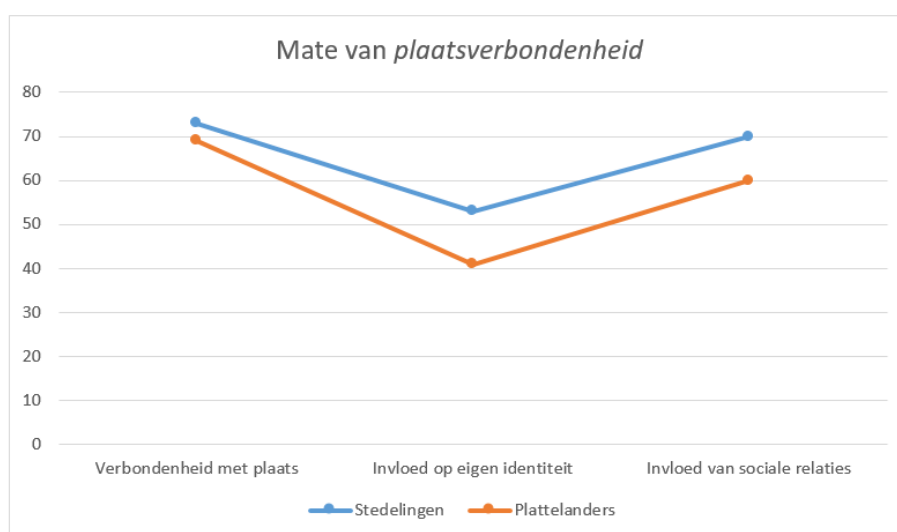
Gebaseerd op Raymond et al. (2010) is de mate van *plaatsverbondenheid* gemeten aan de hand van drie factoren: hoe verbonden iemand zich voelt met de plaats waar hij/zij woont, de invloed van plaats op de eigen identiteit en de invloed van sociale relaties op de verbondenheid met een plaats. De invloed van leeftijd, geslacht en het zijn van lokale bewoner/nieuwkomer wordt meegewogen door het uitvoeren van meervoudige lineaire regressies, nadat in de theoretische achtergrond naar voren is gekomen dat deze factoren mogelijk een rol spelen.

Op een significantieniveau van 10% is er een lineair verband tussen hoe verbonden iemand zich voelt en of de respondent een stedeling of plattelander is. Uit beschrijvende statistiek blijkt dat stedelingen gemiddeld 73% scoren wat betreft de verbondenheid met hun woonplaats, terwijl dit voor plattelanders 69% is, zoals in figuur 6 zichtbaar wordt. Er is eveneens een lineair verband tussen hoe verbonden iemand zich voelt en de leeftijd die iemand heeft, zoals gesteld door Hay (1998). De mate van verbondenheid neemt per jaar ouder met 2% toe. Als ouder worden betekent dat verbondenheid toeneemt, kan dit niet als verklarende factor gelden voor de verbondenheid van de stedelingen omdat deze populatie juist jonger is dan die van het platteland (zie tabel 1). Door deze invloed van leeftijd kan worden aangenomen dat het werkelijke verschil in verbondenheid tussen de populaties van het platteland en de stad mogelijk groter dan de gemeten 4%. Op een significantieniveau van 5% bestaat geen verband tussen de verbondenheid en de onafhankelijke variabelen.

De volgende factor is de eigen identiteit. Er wordt een significant verschil gevonden tussen mensen uit de stad en van het platteland voor in hoeverre de eigen identiteit gemiddeld bepaald wordt door de plaats waar men woont. De stedelingen geven aan dat hun eigen identiteit gemiddeld voor 53% bepaald wordt door de plaats waar ze wonen, ten opzichte van 41% voor de bewoners van het platteland (zie figuur 6).

Geslacht en leeftijd blijken geen significante invloed te hebben. Wel is er een lineair verband gevonden tussen in hoeverre de eigen identiteit bepaald wordt door plaats en of iemand meer of minder dan 15 jaar woont in de huidige gemeente. Voor iemand die meer dan 15 jaar in de huidige gemeente woont, blijkt het gemiddelde van in hoeverre eigen identiteit bepaald wordt door plaats hoger (52%) dan voor iemand die er 15 jaar of korter woont (48%). Deze uitkomst lijkt een bevestiging dat *plaatsverbondenheid* zich meer ontwikkelt naarmate de tijd vordert (Rubinstein & Parmelee, 1992). Als verklaring voor een verschil tussen de stedelingen en plattelanders dient deze bevinding echter niet. Uit tabel 1 kan namelijk worden afgelezen dat stedelingen gemiddeld korter in hun huidige gemeente wonen dan plattelanders, wat op basis van de bovengenoemde bevinding zou betekenen dat stedelingen een lagere score hebben. Toch is dit niet het geval.

Uit een t-toets voor twee onafhankelijke steekproeven komt naar voren dat er een significant verschil is tussen stedelingen en plattelanders wat betreft de invloed van sociale relaties op *plaatsverbondenheid*. De uitkomst voor beide subgroepen is niet gelijk. Sociale relaties bepalen voor gemiddeld 70% hoe verbonden een stedeling zich voelt met de woonplaats, ten opzichte van gemiddeld 60% voor iemand van het platteland. Wanneer er vervolgens een meervoudige lineaire regressie uitgevoerd wordt, blijkt dat onder invloed van de overige factoren (leeftijd, geslacht en lokale bewoner/nieuwkomer) geen significant verschil meer zichtbaar is voor de culturele subgroepen wat betreft de invloed van sociale relaties. Het gevonden verband blijkt teniet gedaan door de tussenkomst van andere karakteristieken. In hoeverre sociale relaties gemiddeld bepalen hoe verbonden iemand zich voelt met een plaats verschilt niet meer significant voor stedelingen, plattelanders, verschillende leeftijd, man, vrouw, lokale bewoner of nieuwkomer.

Figuur 6: Mate van plaatsverbondenheid van stedelingen en plattelanders

Uit figuur 6 blijkt dat stedelingen voor alle drie de gemeten factoren hoger scoren. Voor twee van de drie factoren die de mate van *plaatsverbondenheid* weergeven, blijkt ook daadwerkelijk een significant verschil te bestaan tussen de culturele groepen stedeling en plattelanders. Dit bevestigt het idee van Scannell & Gifford (2010) dat cultuur *plaatsverbondenheid* beïnvloedt, ook wanneer andere karakteristieken meewegen.

4.2 Thematische analyse van mental maps en toelichtingen

Er zijn in totaal vier respondenten die een mental maps getekend hebben voor dit onderzoek, waarvan twee uit de stad en twee van het platteland (Bijlage 4 en 5). Uit de statistische analyse van de betekenis van *thuis*, blijkt alleen een verschil te bestaan tussen stedelingen en plattelanders voor de visueel-figuratieve categorie. Dit is uit de mental maps en toelichtingen niet op te maken. Zoals in bijlage 4 te zien is hebben alle vier de respondenten alle codes een aantal keer genoemd. Om deze reden en om het feit dat het aantal cases klein is, wordt vooral ingegaan op anekdotes en de specifieke trefwoorden die de respondenten noemen voor de betekenis van *thuis*.

Uit de enquête is naar voren gekomen dat plattelanders een aantal keer het trefwoord 'ruimte' noemen en stedelingen niet. In de mental map toelichtingen wordt ruimte door Plattelander 1 drie keer genoemd en door Plattelander 2 twee keer. Door de twee stedelingen wordt dit thema niet genoemd, net als in de enquête.

Uit de toetsen rondom het creëren van *thuis* is naar voren gekomen dat gebouwen en straten significant meer worden genoemd door stedelingen dan plattelanders. Andersom noemen plattelanders groen en natuur juist significant meer dan stedelingen. Deze bevinding wordt door de mental maps en toelichtingen bevestigd. Door de twee stedelingen zijn gebouwen/straten (die geen huis zijn) getekend. De tekening van Stedeling 2 bestaat grotendeels uit gebouwen en straten (de Amstelstraat). Ook Stedeling 1 tekent en noemt gebouwen. Door beide respondenten van het platteland worden geen gebouwen en straten (naast een huis) weergegeven en besproken. Dieren en natuur worden in beide mental maps en toelichtingen van de plattelanders genoemd. Natuur wordt eveneens door Stedeling 1 genoemd, deze respondent vertelt in de toelichting echter dat natuur door haar veelal niet in de stad gevonden wordt. Stedeling 2 noemt natuur/groen niet.

Tot slot kan worden geconstateerd dat door beide stedelingen activiteit en 'levendigheid' wordt uitgedrukt. Dit bevestigt de uitkomsten van de enquête. Voor Stedeling 1 bestaat de betekenis van *thuis* voornamelijk uit de dingen die zij doet en niet zo zeer waar ze is, ook op een vakantieadres voelt zij zich vaak *thuis*. Stedeling 2 noemt eveneens veel activiteit, uitgedrukt in de levendige stad Amsterdam waar vele en verschillende mensen zijn uit de hele wereld. Verder bespreekt Stedeling 2 diversiteit en anonimiteit. Deze twee thema's zijn in de enquête ook alleen door stedelingen genoemd. Daartegenover wordt door beide plattelanders *thuis* meer uitgedrukt in rust en ruimte en ligt de nadruk op de bekende omgeving en/of mensen. Als tegenovergesteld idee van Stedeling 1, voelt Plattelander 1 zich juist erg *thuis* tijdens het 'thuiskomen na vakantie en eten in het (ouderlijk) huis'. Plattelander 1 tekent en vertelt verder dat ze zich in haar woonplaats mede *thuis* voelt omdat ze het als makkelijk ervaart als je ergens de weg weet. Ook de mental map en toelichting van Plattelander 2 omvatten uitsluitend een directe bekende omgeving en personen/dieren.

5. Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Voor de verschillen in de betekenis van *thuis* voor burgers uit de stad en van het platteland zijn in dit onderzoek geen grote verbanden naar voren gekomen. Alleen wat betreft de visueel-figuratieve categorie wordt een significant verschil gevonden tussen beide groepen. Plattelanders noemen vaker een trefwoord dat binnen deze categorie valt dan stedelingen. Daaruit valt af te leiden dat de betekenis van *thuis* voor plattelanders mogelijk meer bepaald wordt door 'hoe *thuis* er uit ziet', dan voor stedelingen. Het idee dat er een verschil in de betekenis van *thuis* bestaat voor de twee culturele groepen wordt verder bevestigd bij de analyse van de specifiek genoemde trefwoorden. Er is een aantal duidelijke verschillen. Gezelligheid blijkt voor stedelingen sterk samen te hangen met de betekenis van *thuis*, voor plattelanders is dit minder. Cultuur, levendigheid en diversiteit spelen een rol voor stedelingen, thema's die door plattelanders niet genoemd worden. Andersom bepalen natuur en ruimte *thuis* voor een aantal plattelanders, trefwoorden die stedelingen niet hebben aangekaart.

Uit de theorie wordt geconcludeerd dat de betekenis van *thuis* deels kan worden verklaard door hoe *thuis* gecreëerd wordt. Er is voor een aantal aspecten inderdaad een verschil gevonden tussen de twee culturele groepen. 'Vrienden en kennissen' en 'herinneringen' spelen voor stedelingen een significant grotere rol bij het home-making proces dan voor plattelanders.

Het is verder, gezien het significante verschil tussen de groepen in de visueel-figuratieve categorie, interessant om te concluderen dat ook juist voor de visuele aspecten 'gebouwen/straten' en 'aanwezigheid natuur/groen in de omgeving' verschil zichtbaar is tussen stedelingen en plattelanders. Gebouwen en straten zijn belangrijker voor stedelingen bij het vormen van *thuis*. Natuur en groen zijn voor plattelanders van meer betekenis bij het creëren van *thuis* dan voor stedelingen.

Tot slot kan geconcludeerd worden dat stedelingen zich significant meer verbonden voelen met de plaats waar ze wonen. Ook ouder worden speelt een rol in de toename van verbondenheid. Stedelingen laten hun eigen identiteit eveneens meer bepalen door de plaats waar ze wonen. Voor de eigen identiteit maakt het ook verschil of de respondent lokale bewoner of nieuwkomer is. Uit de resultaten wordt geconcludeerd dat een lokale bewoner (meer dan 15 jaar) zijn eigen identiteit meer laat bepalen door plaats. De stedelijke- en plattelandscultuur blijkt voor de bovengenoemde twee factoren dus wel degelijk een verschil te maken.

De invloed van sociale relaties blijkt in eerste instantie ook significant. Onder invloed van de overige factoren (leeftijd, geslacht en lokale bewoner/nieuwkomer) is er echter geen significant verschil meer zichtbaar voor de culturele subgroepen wat betreft de invloed van sociale relaties.

Gebaseerd op de drie bovengenoemde indicatoren, kan worden geconcludeerd dat de mate van *plaatsverbondenheid* die stedelingen ervaren hoger is dan van plattelanders. Het blijkt lastig om de gevonden uitkomsten te verklaren. Als ouder worden betekent dat verbondenheid toeneemt, kan dit niet als verklarende factor gelden voor de verbondenheid van de stedelingen omdat deze populatie juist jonger is dan die van het platteland. Ook met de invloed van het zijn van lokale bewoner of nieuwkomer valt het verschil tussen stad en platteland lastig te verklaren.

De eigen identiteit van stedelingen wordt meer bepaald door plaats, maar relatief gezien wonen de respondenten uit de stad juist minder lang in hun huidige gemeenten dan de plattelanders. Dit is tegenstrijdig met de theorie van Rubinstein & Parmelee (1992) dat ergens langer wonen, zorgt voor meer *plaatsverbondenheid*.

5.2 Aanbevelingen

Wat betreft het onderzoek naar de betekenis van *thuis* kan in vervolgonderzoek rekening gehouden worden met de invloed van etnische en sociaaleconomische verschillen als men de verschillen tussen stad en platteland verder wil vaststellen (Blunt & Dowling, 2006). Mogelijk zijn deze aspecten van toegevoegde waarde. Ook zou er meer onderzoek naar verklarende factoren voor het verschil tussen stedelingen en plattelanders wat betreft *plaatsverbondenheid* gedaan kunnen worden. Mogelijk veranderen uitkomsten wanneer het aantal cases groter is en/of het schaalniveau van onderzoek aangepast wordt (Scannell & Gifford, 2010; Hidalgo & Hernandez, 2001). Onderzoek naar *plaatsverbondenheid* op een lager schaalniveau (bijvoorbeeld provinciaal) levert wellicht interessante uitkomsten op als kan worden ingegaan op een specifieke fysieke omgeving en meer individuele karakteristieken van de lokale bevolking.

Tot slot is het interessant de samenhang tussen de betekenis van *thuis* en mate van *plaatsverbondenheid* verder te onderzoeken (Aziz & Ahmed, 2012). Er kan verder worden ingegaan op de samenhang tussen de betekenis van *thuis*, de mate waarin iemand zich *thuis voelt* en mate van *plaatsverbondenheid*. *Thuis* is in dit onderzoek in kaart gebracht met behulp van nominale categorieën, maar kan mogelijk ook als 'mate van *thuis voelen*' in ordinale schaal worden benaderd.

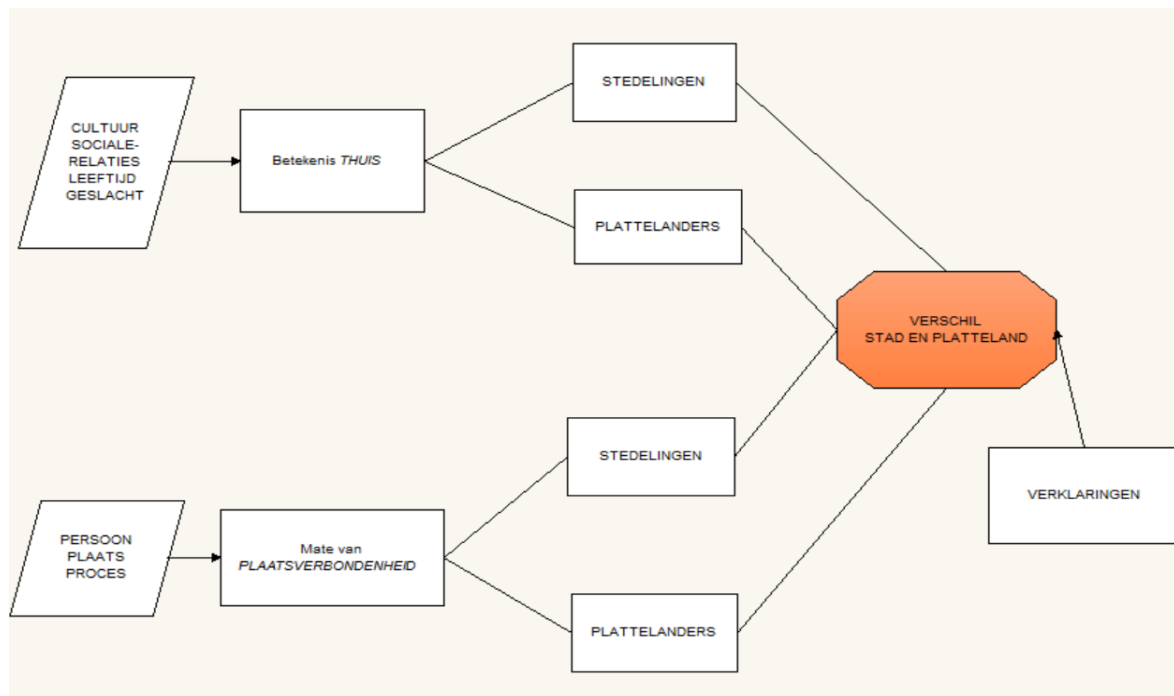
Literatuurlijst

- Atkinson, S., Fuller, S. & Painter, J. (2012). Wellbeing and Place. In Atkinson, S., Fuller, S. & Painter, J. (Red.), *Wellbeing and Place* (1-14). Londen en New York: Routledge.
- Atkinson, S., Fuller, S. & Painter, J. (2012), *Wellbeing and Place*. Londen: Routledge.
- Aziz, A.A. & Ahmed, A.S. (2012). Home Making in Low-Cost Housing Area. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 49(1), 268-281.
- Baker, T. (2013). Home-making in Higher Density Cities: Residential Experiences in Newcastle, Australia. *Urban Policy and Research*, 31(3), 265-279.
- Blunt, A. (2005). Cultural Geographies: cultural geographies of home. *Progress of Human Geography*, 29(4), 505-515.
- Blunt, A. & Dowling, R. (2006). *Home*. Oxon: Routledge.
- Blunt, A. & Varley, A. (2004). Geographies of Home: Introduction. *Cultural Geographies*, 11(1), 3-6.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2016) Bevolkingsontwikkeling; levendgeborenen, overledenen en migratie per region. Geraadpleegd op 12-10-2016 via <http://statline.cbs.nl>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2015). *Gebieden in Nederland 2015, omgevingsadressendichtheid*. Geraadpleegd op 30-09-2016 via <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=82949ned&D1=56&D2=a&HDR=T&STB=G1&VW=T>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2006). *Toelichting Kerncijfers Postcodegebieden, 2004*. Geraadpleegd op 30-09-2016 via <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2006/08/toelichting-kerncijfers-postcodegebieden-2004>. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.
- Cheshire, L., Meurk, C. & Woods, M. (2013). Decoupling farm, farming and place: Recombinant attachments of globally engaged family farmers. *Journal of Rural Studies*, 30, 64-74.
- Conradson, D. (2012). Wellbeing: Reflections on Geographical Engagements. In Atkinson, S., Fuller, S. & Painter, J. (Red.), *Wellbeing and Place* (15-34). Londen en New York: Routledge.
- Dayaratne, R. & Kellett, P. (2008). Housing and home-making in low-income urban settlements: Sri Lanka and Colombia. *Journal of Housing and the Built Environment*, 23(1), 53-70.
- Haartsen, T., Groote, P. & Huigen, P.P.P. (2003). Measuring age differentials in representations of rurality in The Netherlands. *Journal of Rural Studies*, 19, 245-252.
- Hartley, D. (2004). Rural Health Disparities, Population Health, and Rural Culture. *American Journal of Public Health*, 94(10), 1675-1678.
- Hay, R. (1998). Sense of Place in Developmental Context. *Journal of Environmental Psychology*, 18, 5-29.
- Hay, I. (2010). Ethical Practice in Geographical Research. In Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.). *Key Methods in Geography* (77-88). Londen: SAGE Publications.
- Hidalgo, M.C. & Hernandez, B. (2001). Place attachment: Conceptual and empirical questions. *Journal of Environmental Psychology*, 21(3), 273-281.
- Jack, G. (2012). The Role of Place Attachments in Wellbeing. In Atkinson, S., Fuller, S. & Painter, J. (Red.), *Wellbeing and Place* (89-104). Londen en New York: Routledge.
- Mallet, S. (2004). Understanding home: a critical review of the literature. *The Sociological Review*, 52(1), 62-89.

- McLafferty, S.L. (2010). Conducting Questionnaire Surveys. In Clifford, N., French, S. & Valentine, G. (Red.). *Key Methods in Geography* (77-88). Londen: SAGE Publications.
- Morgan, P. (2010). Towards a developmental theory of place attachment. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 11-22.
- NEF, 2004. *A Well-being Manifesto For a Flourishing Society*. Londen: New Economics Foundation.
- Panelli, R & Tipa, G. (2007). Placing well-being: A Maori case study of cultural and environmental specificity. *EcoHealth*, 4(4), 445-460.
- Panelli, R. & Tipa, G. (2009). Beyond foodscapes: Considering geographies of Indigenous well-being. *Health and Place*, 15(2), 455-465.
- Raymond, C.M., Brown, G. & Weber, D. (2010). The measurement of place attachment: Personal, community, and environmental connections. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 422-434.
- Rubinstein, R.L. & Parmelee, P.A. (1992). Representation of the Life Course by the Elderly. In Altman, I. & Low, S.M. (Red.). *Place Attachment* (139-164). New York: Plenum Press.
- Scannell, L. & Gifford, R. (2010). Defining place attachment: A tripartite organizing framework. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 1-10.
- Sinatra, G.M. & Pintrich, P.R. (2008). *Intentional Conceptual Change*. Taylor & Francis e-library.
- Slama, K. (2004). *Rural Culture is a Diversity Issue*. Geraadpleegd op 29-09-2016 via <http://apa.org/practice/programs/rural/articles.aspx>. Washington: American Psychological Association.
- Somerville, P. (1992). Homelessness and the mwaning of home: rooflessness or rootlessness? *International Journal of Urban and Regional Research*, 16(4), 529-539.
- Steuer, N. & Marks, N. (2008). *Local Wellbeing: Can We Measure It?* Londen: The Young Foundation and NEF.
- Sukha Amsterdam (2016). *Thuis*. Geraadpleegd op 15-12-2016 via <https://www.instagram.com/p/BLtj-ABSWi/?taken-by=sukhaamsterdam>
- Teddlie, C. & Tashakkori, A. (2009). *Foundations of Mixed Methods Research: Integrating quatitative and qualitative approaches in the social and behavioural sciences*. Londen: SAGE Publications.
- Troch, P.A. (2001). *Laten we de (water)balans opmaken*. Rapport: 109779. Wageningen: Wageningen Institute for Environment and Climate Research.
- Turley, A.C. (2016). *Urban Culture: Exploring Cities and Cultures*. Londen: Routledge.
- Woods, M. (2005). *Rural Geography*. Londen: SAGE Publications.
- Zwiers, S., Markantoni, M. & Strijker, D. (2016). The role of change- and stability-oriented place attachment in rural community resilience: a case study in south-west Scotland. *Community Development Journal*.

Bijlagen

1. Conceptueel model

Het conceptueel model dient gelezen te worden van links naar rechts. De pijlen zijn beïnvloedingslijnen. De gewone lijnen geven stappen weer. De twee meest linkse kolommen geven factoren aan die (afgeleid uit de literatuur) de betekenis van *thuis* en mate van *plaatsverbondenheid* beïnvloeden. Vervolgens wordt voor beide thema's door middel van gewone lijnen een splitsing gemaakt tussen stedelingen en plattelanders, twee verschillende sociale groepen en culturen. De data die van deze groepen verzameld worden, dienen als input voor 'verschil stad en platteland'. Hier worden beide groepen voor de twee onderdelen, *thuis* en *plaatsverbondenheid*, met elkaar vergeleken. Mogelijke verschillen kunnen nu worden vastgesteld. Tot slot loopt er een beïnvloedingslijn van 'verklaringen' naar de verschillen. Deze komen vanuit de literatuur in combinatie met bevindingen uit empirische data.

2. De enquête

Beste meneer/mevrouw,

Ik ben student Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en doe onderzoek voor mijn bachelorproject. Deze vragenlijst bevat enkel vragen over uw *plaatsverbondenheid* en uw beleving van *thuis*. Alleen mensen van 18 jaar of ouder kunnen respondent zijn voor dit onderzoek. Het invullen van deze enquête kost u ongeveer 3 minuten. De verzamelde informatie wordt uitsluitend gebruikt voor dit onderzoek en wordt niet openbaar gemaakt. Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld en anoniem verwerkt in het onderzoeksverslag.

Algemene informatie

1. Waar woont u?

- in de stad
- op het platteland

2. Wat is uw postcode? (4 cijfers, geen letters)

_____

3. Hoe lang bent u woonachtig in uw huidige gemeente?

- 15 jaar of minder
- Meer dan 15 jaar

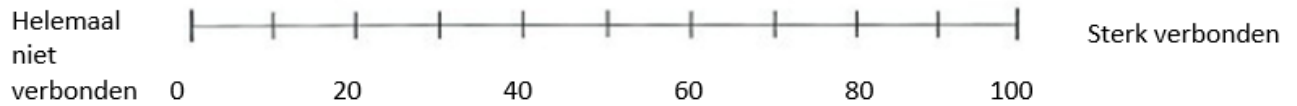
4. Wat is uw geslacht?

- Man
- Vrouw

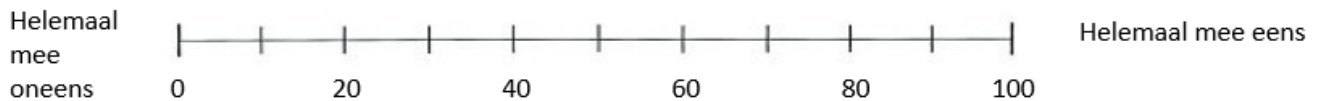
5. Wat is uw leeftijd? _____

Plaatverbondenheid (Zet een kruisje op elke schaalbalk)

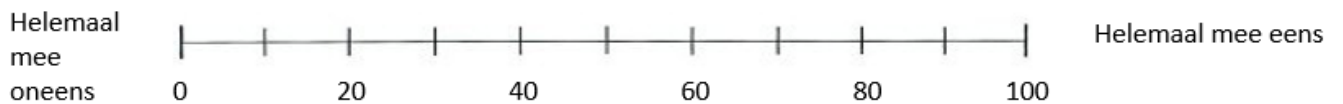
6. In hoeverre voelt u zich verbonden met de plaats waar u woont?

7. Stelling: De plaats waar ik woon bepaalt grotendeels mijn eigen identiteit.

8. Stelling: Sociale relaties bepalen grotendeels hoe verbonden ik mij voel met mijn woonomgeving

Betekenis van *thuis*

9. *Thuis* is niet alleen een plaats, het is ook een gevoel. Alles dat er voor zorgt dat u zich ergens *thuis* voelt, kan onderdeel zijn van uw *thuis*. Wat betekent *thuis* voor u? Geef maximaal 4 begrippen

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

10. Welke aspecten spelen een rol bij het creëren van uw *thuis*? (Meerdere antwoorden mogelijk)

- Het persoonlijk en comfortabel maken van uw woning
  - Uw woning onderhouden en/of verbouwen
  - Familie
  - Vrienden en kennissen
  - Veiligheid en privacy
  - Werkrelaties
  - Gebouwen en straten
  - Aanwezigheid van natuur/groen in de omgeving
  - Herinneringen
  - De geschiedenis van uw woonomgeving
  - Dagelijkse activiteiten (zoals huishoudelijk werk, werken, sporten)
  - Niets
  - Dat weet ik niet
  - Anders, namelijk
-

De volgende twee vragen worden afgescheurd van de rest van de enquête, voor uw anonimiteit.

11. Mag ik u benaderen voor het tekenen van een kaart over de betekenis van uw *thuis*? Vul hieronder uw emailadres in en ik neem contact met u op voor een afspraak (van maximaal een 20-25 minuten).

---

12. Bent u benieuwd naar de uitkomsten van dit onderzoek? Zo ja, vul hieronder uw emailadres in.

Hartelijk bedankt voor het invullen van deze enquête.

3. Mental map format

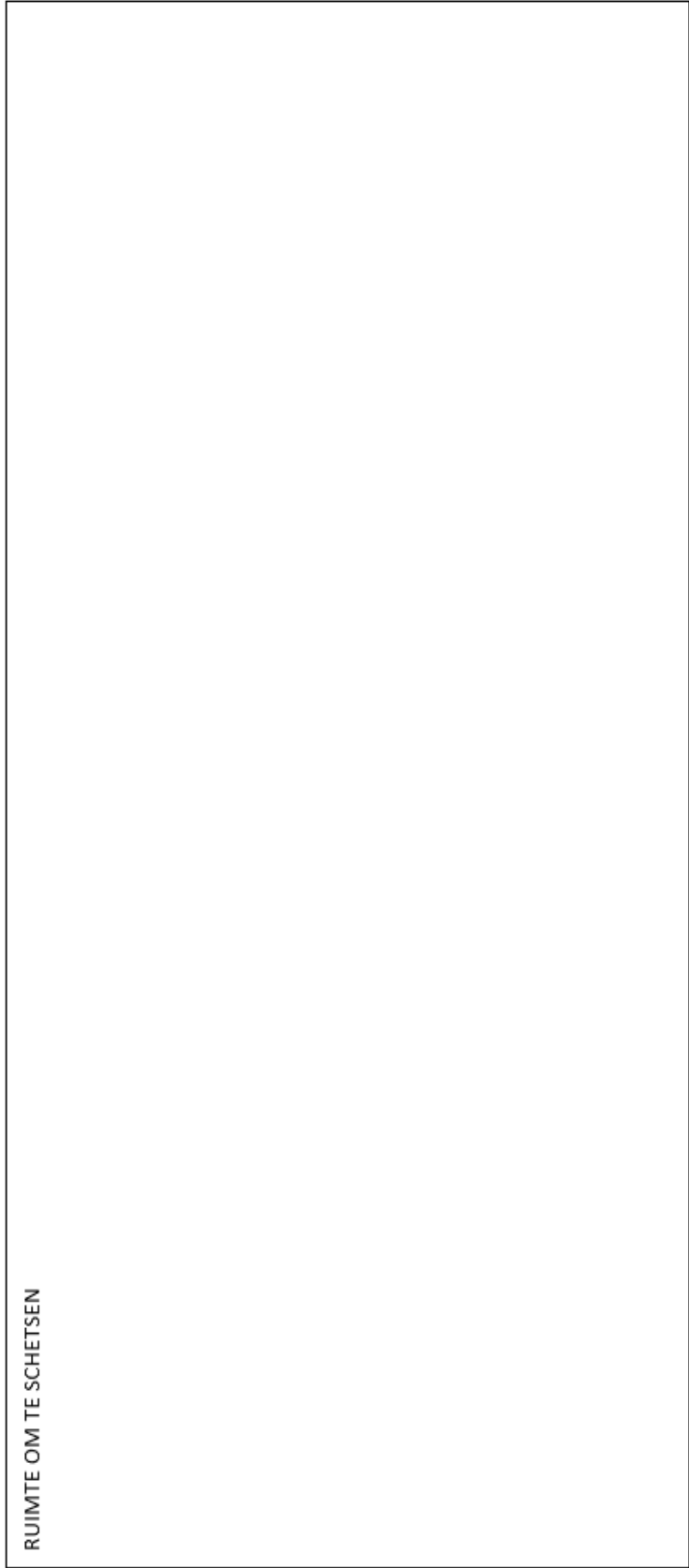
Beste respondent,
Ik ben student Sociale Geografie en Planologie aan de Rijksuniversiteit Groningen en doe onderzoek voor mijn bachelorproject. Deze mental map gaat over wat *thuis* voor u betekent. Het maken en toelichten van deze mental map duurt maximaal 15 minuten. De verzamelde informatie wordt enkel gebruikt voor dit onderzoek en wordt niet openbaar gemaakt. Uw gegevens worden vertrouwelijk behandeld en anoniem verwerkt in het onderzoeksverslag. Alleen voor 18 JAAR OF OUDER.

Gegevens: STAD / PLATTELAND   Postcode (4 cijfers);   Datum: _____

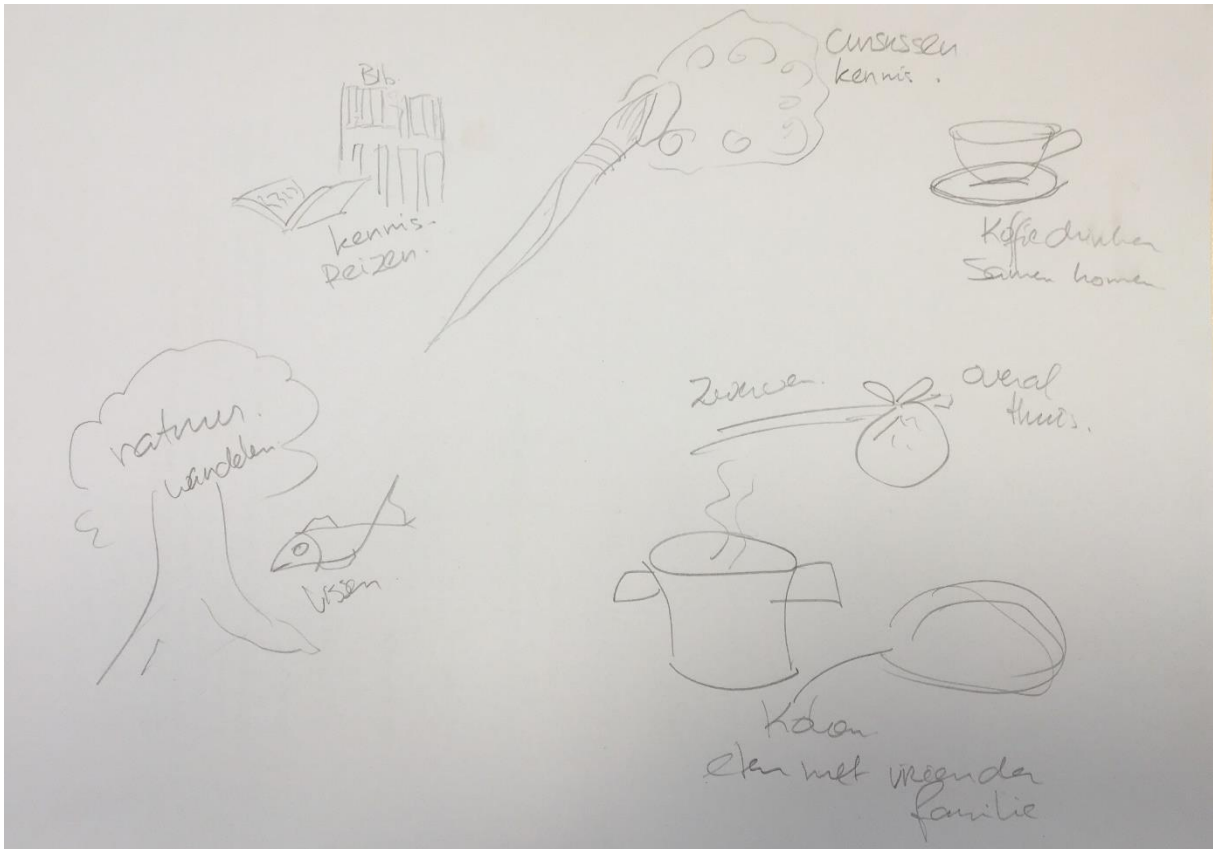
E-mailadres (optioneel): _____

Lees de volgende omschrijving voor u begint met schetsen: Thuis is niet alleen een plaats, het is vooral ook een gevoel. Alles dat er voor zorgt dat u zich thuis voelt, kan onderdeel zijn van uw *thuis*.

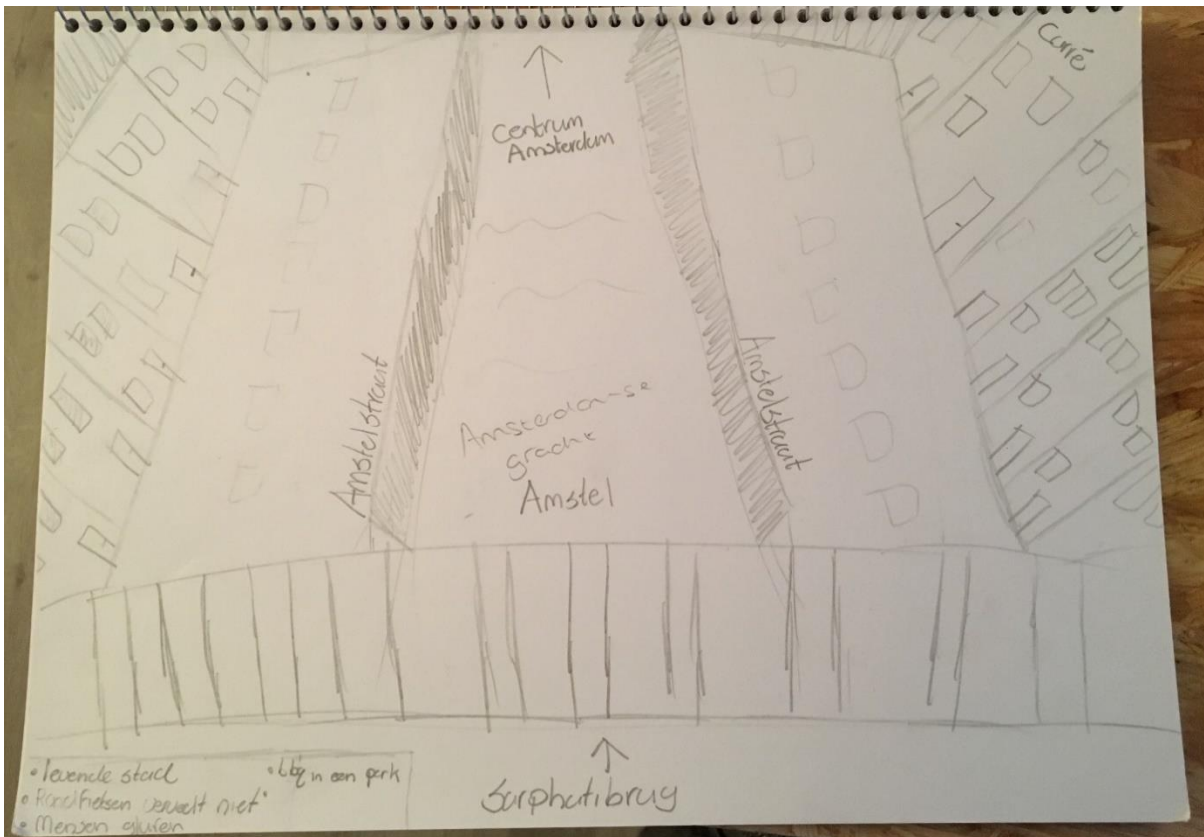
RUIMTE OM TE SCHEPSEN

4. Verzamelde mental maps

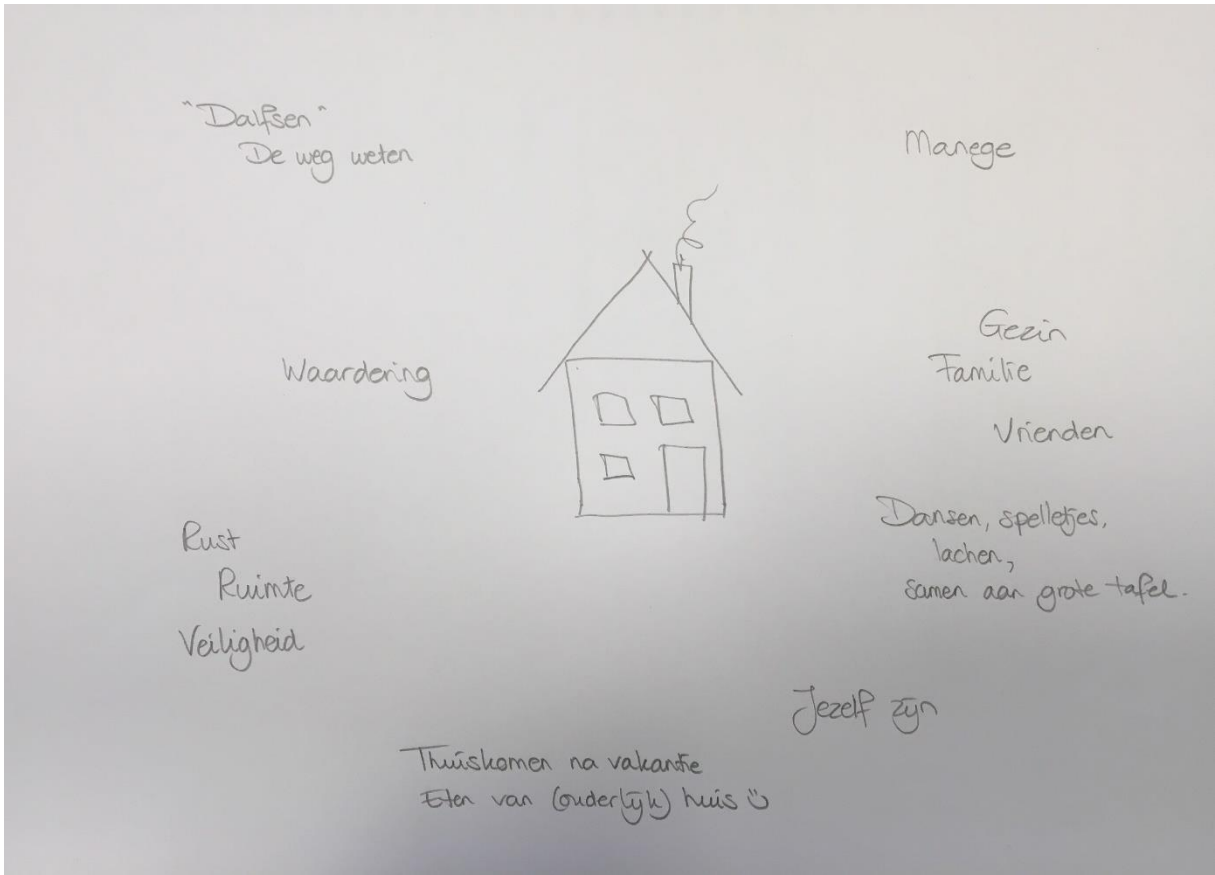

Stedeling 1 (vrouw, 50 jaar)

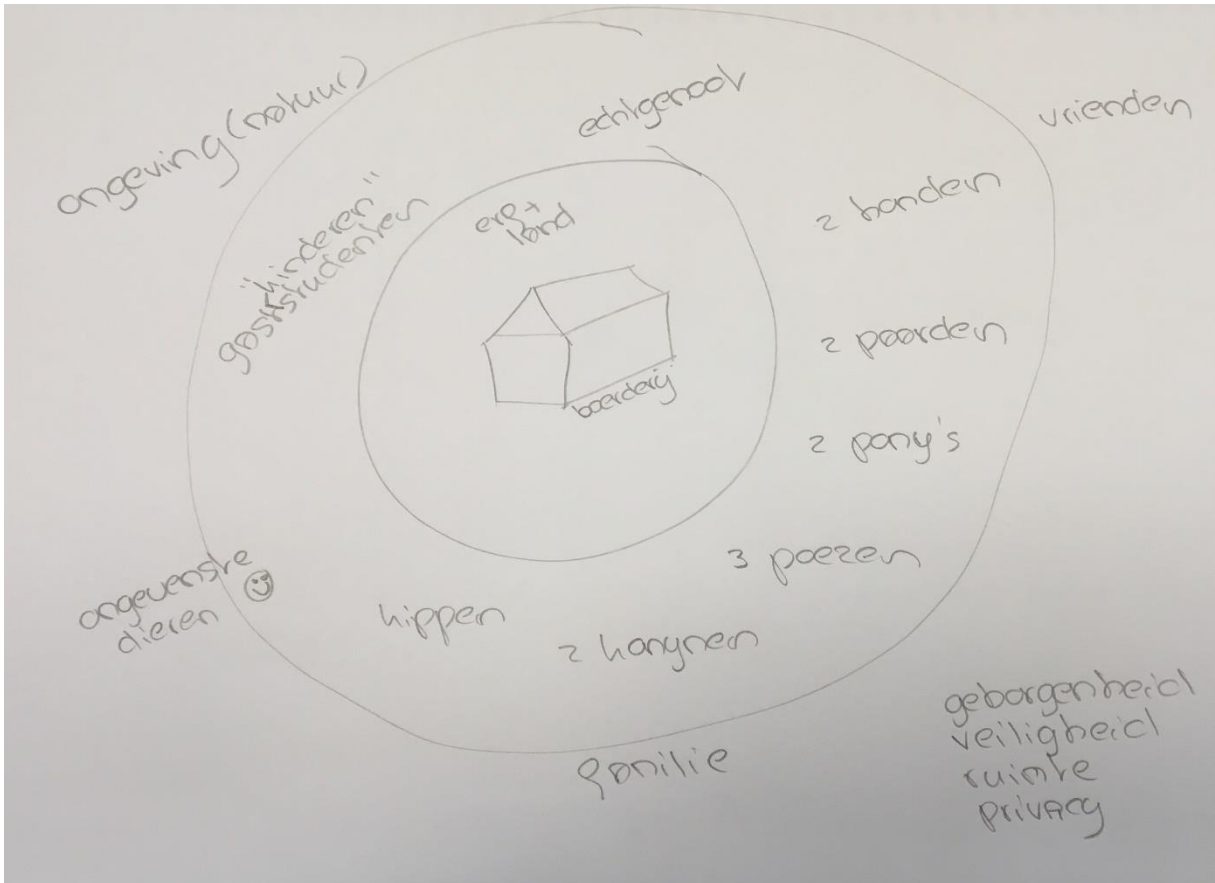

Stedeling 2 (man, 18 jaar)

Plattelander 1 (vrouw, 33 jaar)

Plattelander 2 (vrouw, 52 jaar)

5. Getranscribeerde en gecodeerde mental map toelichtingen.

Stedeling 1 (vrouw, 50 jaar)

Ik heb getekend een **boek** en een **bibliotheek** omdat ik dat in de **grote stad** hier vooral fijn vond om daar tijdens m'n **studie ook veel kennis** op te doen. Nu ik klaar ben met mijn studie is het eigenlijk ook nog weer kennis op doen over het **schilderen** en over **kunst** maar ook over **reizen**, reisverhalen, reisboeken. Ik mag graag in een bibliotheek daar over rondkijken. En de bibliotheek en ook veel andere plekken waar **cursus wordt gegeven**, **cursuscentra**, inmiddels **zelf cursus ben ik aan het geven** dus het **schilderen** is voor mij ook heel belangrijk. En eigenlijk weer een element, en daar heb ik dus een penseel bij getekend met een palet. Ook verrijking haal ik uit de **natuur**. Tijdens het wandelen en als ik samen ga met Ejo **ga vissen**, dus ik heb een **boom en vissen** getekend. En ja soms vind je dat in de stad maar heel veel dus echt daarbuiten en heel **snel al direct buiten de stad** waar je toch, tenminste zeker in Groningen, wel snel op het **groene land** zit. En ik heb nog een **knapzak** getekend omdat we ons eigenlijk **overal heel snel thuis voelen**. Het **zwerven** zit wel een beetje in ons en dat kan zijn bij veel logeren bij **familie** tot veel op vakantie gaan en alles daar tussenin. En voor **sociale contacten** heb ik dus de **kopje koffie** getekend, dus veel en vaak koffie drinken met familie en **vriendinnen** heel veel. En het **koken, een grote hobby en passie**, dat doe ik ook graag voor vrienden en familie. En daar heb ik pannen voor getekend. En dat is wat mij..als ik dit ei kwijt kan en vindt op **een plek dan maakt dat voor mij thuis**.

Stedeling 2 (man, 18 jaar)

Nou waar ik mij **thuis** voel, of tenminste wanneer ik mij echt **thuis** voel in Amsterdam, is wanneer ik net uit **de metro** stap als ik net uit m'n **thuisstad** kom en dat ik dan loop naar waar ik nu woon en dat ik dan op **de Sarphatibrug** sta en dat ik kijk richting **het centrum van Amsterdam over de Amstel** heen, waar ik dan rechts kijk en **Carré** zie en links allemaal mooie historische gebouwen. Dat je alle **grachteninhammetjes** ziet van Amsterdam en dat je gewoon Amsterdam ziet zoals het was met alle mooie panden erbij. Dat is gewoon een heel fijn beeld om eventjes over de Sarphatibrug heen te lopen en het zo te bekijken want zo zie je gewoon dat **het altijd een levende stad** is en je ziet overal **aan de Amstelstraat aan beide kanten van de Amstel** zie je altijd **mensen bewegen** en lopen, **er gebeurt van alles**. Dit komt ook wel meer omdat vanaf die brug kijk ik dan om me heen en dan zie ik heel veel mensen, dan ben ik gewoon een beetje mensen aan het kijken. **Heel divers, heel veel mensen, allemaal hun eigen leven**, heel leuk om een beetje naar te gluren eigenlijk stiekem wel. Dan zie je wel dat het gewoon **een levende stad** is. Als ik dan nog twee dingen heb die ik wel leuk vind aan Amsterdam. **Je kan er altijd overal rond fietsen**, **het verveelt echt niet** en het is gewoon leuk als je het in een...het is gewoon een fijn gevoel als je in Amsterdam in de zomer in **een park** zit en je hebt een barbecue met **mensen uit de hele wereld** zit je in één park en dat is **gewoon echt een heel vet gevoel**.

Plattelander 1 (vrouw, 33 jaar)

Boven aan heb ik...of bovenaan, uiteindelijk heb ik bovenaan **Dalfsen** gezet. Dalfsen is mijn **woonplaats**, waar ik inderdaad **al heel lang woon** dus dat **voelt voor mij altijd wel als thuis komen**. En tegelijkertijd is het niet zo dat ik me ergens anders niet **thuis** kan voelen. Het voordeel van Dalfsen is **dat je daar de weg weet, dus dat is gewoon makkelijk dat het snel kan, dat je niet hoeft te zoeken**, weet waar je kan zijn als er wat is dus **dat voelt wel als thuis** en gewoon en makkelijk. Maar wat voor mij nog veel meer **thuis** zijn is, is **samen dingen doen met mijn gezin, met familie, met vrienden**, en of

dat dan in Dalfsen is, of bij mijn vader in Purmerend of met elkaar een weekendje weg, ook dat is dan voor mij wel *thuis* voelen. Dat je met de mensen bent die je waardeert. Waardering heb ik ook opgeschreven, andersom ook de mensen die jou waarderen. En dat je gewoon daarin jezelf kan zijn, je niet anders hoeft voor te doen dan je bent. Dat je fouten mag maken, dat je lacht om elkaar dat soort zaken. Waardering had ik ook opgeschreven omdat ik me ook *thuis* voel op het werk. Daar word ik ook gewaardeerd en gezien dus *thuis* zit voor mij niet alleen in de muren echt in mijn huis zeg maar, maar ook in dat soort aspecten. Wat is voor mijn *thuis* wel prettig vind en waar ik me dan *thuis* voel is dat er rust is, ruimte om rust te pakken zeg maar want met drie kinderen is het natuurlijk echt niet altijd rustig maar dat er wel ruimte is om rust te pakken. Dat er ruimte is voor iedereen om zijn ding te doen en dat ik me daar veilig kan voelen, dus dat ik niet het idee heb dat als ik 's avonds alleen ben van wat piept er, wat kraakt er en wat gebeurt hier allemaal. Dat je zonder teveel na te denken daar je plekje mag hebben. Manage heb ik opgeschreven, dat is een plek waar ik al heel lang kom. Vanaf dat ik tien ben, waar ik graag ben en veel doe dus dat voelt ook een beetje als een tweede *thuis*. Onderdeel van het gezin daar, van wat er allemaal gebeurt. En wat ik in ons eigen huis fijn vind, om met de kinderen ook te doen, is dat we kunnen dansen, spelletjes doen, lachen en wat ik zelf altijd heel prettig vind is als, zeker als het buiten wat minder weer is, gewoon iedereen aan de grote tafel zit of er helpen er wat met koken en dat iedereen eigenlijk een beetje zit te keutelen en dan denk ik van; ja zo voel ik me *thuis* met mijn man, met mijn kinderen en gewoon de gezelligheid.

Plattelander 2 (vrouw, 52 jaar)

Ik heb in het midden heb ik de boerderij gezet als middelpunt van het *thuis* zijn, een fysiek iets en daar omheen het erf en het land en dat ook gelijk ruimte genereerd. Dan komt in de eerste plaats in de cirkel daar omheen wat daarbij hoort voor mij is mijn man, al mijn huisdieren die ik hier opgeschreven heb: honden, paarden, pony's, poezen, konijnen, kippen. En ook dat het huis voldoende groot is dat je daar dingen in kan doen, makkelijk om mensen te ontvangen, om pleegkinderen in huis te hebben, om gaststudenten tijdelijk voor een half jaar of langer in huis te hebben en daarom in een natuurgebied waar ik graag woon met vrienden en familie in de directe nabijheid en waarbij het huis voor mij zegt geborgenheid, veiligheid, ruimte maar ook een stukje privacy biedt in the middle of nowhere.

6. Coderingstabel

Codes		
Sociaal-culturele relaties	Emoties/gevoelens	Geografische associaties
Visuele associaties	Functionele associaties	